

Uzasadnienie

Projektowane rozporządzenie jest wykonaniem przez ministra właściwego do spraw środowiska upoważnienia ustawowego zawartego w art. 52b ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916).

Ustawodawca zobowiązał ministra właściwego do spraw środowiska do określenia, w drodze rozporządzenia, wymagań dobrej praktyki w zakresie gospodarki leśnej, z uwzględnieniem:

- 1) potrzeby zapewnienia ochrony gatunków, w szczególności gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i gatunków ptaków objętych ochroną,
- 2) celów i zasad gospodarki leśnej określonych w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2022 r. poz. 672),
- 3) wymogów gospodarczych, społecznych i kulturowych.

Zgodnie z ustawą z dnia 28 września 1991 r. o lasach, gospodarka leśna prowadzona jest według zasad: powszechnej ochrony lasów, trwałości utrzymania lasów, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów oraz powiększania zasobów leśnych w powiązaniu z innymi elementami środowiska i z gospodarką narodową.

Trwale zrównoważona, wielofunkcyjna gospodarka leśna ukierunkowana jest na zachowanie lasów i korzystnego ich wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, zasoby przyrodnicze oraz warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą. Sposób prowadzenia gospodarki leśnej zmierza do utrzymania bogactwa biologicznego lasów, ich wysokiej produktywności oraz potencjału regeneracyjnego, żywotności i zdolności do wypełniania, teraz i w przyszłości, wszystkich ważnych ochronnych, gospodarczych i społecznych funkcji na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym.

Mając na uwadze, że rozporządzenie jest wydawane w związku z uchwaleniem przez Sejm RP ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o lasach i ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 84), która to zmiana wynika z konieczności usunięcia naruszenia 2018/2208 – NATURE, dotyczącego uchybienia przepisom art. 6 ust. 1, art. 6 ust. 2, art. 12 ust. 1 lit. a) – d), art. 13 ust. 1 lit. a) oraz art. 16 ust. 1 dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE. L Nr 206, str. 7, z późn.zm.), dalej jako „dyrektywa siedliskowa”, oraz przepisom art. 4 ust. 1, art. 5 lit. a), b) i d) oraz art. 9 ust. 1) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE. L 2010 Nr 20,

str. 7), rozporządzenie określa sposób postępowania właściciela lasu na etapie planowania i realizacji działań z zakresu gospodarki leśnej.

Dzięki przyjętemu rozwiązaniu, w ramach przeglądu dostępnych danych na temat występowania gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej oraz gatunków ptaków objętych ochroną na obszarze, na którym są planowane działania z zakresu gospodarki leśnej oraz weryfikacji terenowej przed rozpoczęciem prac, już na etapie przygotowawczym właściciele lasu będą zobowiązani do uzyskania wiedzy na temat obecności tych gatunków. Właściciel będzie mógł odstąpić od ww. przeglądu, jeżeli dysponuje danymi zebranymi w trakcie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, w tym prognozą oddziaływania na środowisko we fragmencie lasu planowanym do objęcia działaniami z zakresu gospodarki leśnej. Właściciele lasu znakują drzewa dziuplaste oraz drzewa z gniazdami ptaków, inne stanowiska lęgowe ptaków (gniazda jednoroczne) oraz inne stanowiska występowania gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej. Dzięki temu rozwiązaniu właściciele lasu będą mogli przeciwdziałać potencjalnym kolizjom pomiędzy działaniami z zakresu gospodarki leśnej a ochroną elementów środowiska.

Celem zapewnienia aktualnej i rzetelnej wiedzy właściciela lasu o występowaniu gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej oraz gatunków ptaków objętych ochroną rozporządzenie określa termin przeprowadzenia wizji terenowej, nie wcześniej niż dwa tygodnie przed rozpoczęciem działań z zakresu gospodarki leśnej oraz określa wymóg w zakresie posiadanej wiedzy o gatunkach chronionych. W przypadku, kiedy właściciel lasu nie posiada wystarczającej wiedzy w tym zakresie, może on skorzystać z wiedzy pracownika starostwa, który w imieniu starosty sprawuje nadzór w lasach niestanowiących własności Skarbu Państwa, lub osób trzecich posiadających niezbędną wiedzę. Ponadto zgodnie z art. 35 ust. 2 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, nadleśniczy udziela właścicielowi lasu niestanowiącego własności Skarbu Państwa pomocy, na jego wniosek, doradztwo m.in. w zakresie gospodarki leśnej.

Celem zapewnienia ochrony gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej oraz gatunków ptaków objętych ochroną podczas prowadzenia działań z zakresu gospodarki leśnej rozporządzenie stanowi, że działania z zakresu gospodarki leśnej nie mogą spowodować: celowego chwytania i zabijania dziko występujących okazów gatunków, o których mowa w załączniku IVa dyrektywy siedliskowej oraz celowego niszczenia lub wybierania jaj okazów tych gatunków; celowego zrywania, zbierania, ścinania, wrywania lub niszczenia dziko występujących okazów gatunków, o których mowa w załączniku IVb dyrektywy siedliskowej; umyślnego zabijania gatunków ptaków objętych ochroną. Ponadto działania z zakresu gospodarki leśnej należy prowadzić tak, aby: uniknąć umyślnego płoszenia lub celowego niepokojenia

zwierząt gatunków, o których mowa w załączniku IVa dyrektywy siedliskowej, jak również gatunków ptaków objętych ochroną, jeżeli mogłoby to wpłynąć na zachowanie właściwego stanu ochrony gatunku tych ptaków; unikać umyślnego niszczenia lub uszkodzenia gniazd i jaj gatunków ptaków objętych ochroną lub usuwania ich gniazd; wypełniać obowiązki, o których mowa w art. 9 ust. 1, art. 13 ust. 1 i art. 14 ust. 4 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach.

Rozporządzenie na etapie realizacji działań z zakresu gospodarki leśnej określa szereg dobrych praktyk, których stosowanie przyczyni się do ochrony gatunków o których mowa w art. 48 i art. 49 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w szczególności wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej oraz gatunków ptaków objętych ochroną, dzięki czemu będzie możliwe zapobieżenie potencjalnym kolizjom, co w sposób jednoznaczny przyczyni się do poprawy stanu ochrony lub przyczyni się do utrzymania stanu ochrony poszczególnych gatunków na oczekiwanym poziomie.

Dobłą praktyką jest utrzymywanie w lesie zasobów martwego drewna w różnych stopniach rozkładu. Drewno martwych drzew pełni ważną rolę w ekosystemie leśnym, w tym są środowiskiem życia wielu gatunków, miejscem ich żerowania, odpoczynku i schronieniem. Należy wskazać, że istotniejsze od samej ilości martwych drzew jest zachowanie ciągłości zasobów martwego drewna w różnych stadiach rozkładu. Dlatego tak ważne jest utrzymania właściwego balansu pomiędzy żywymi a martwymi drzewami. Ilość martwej materii w lesie jest zmienną zależną od wielu czynników, dlatego podejście do tego elementu powinno być bardzo elastyczne. Martwe drzewa pozostawia się w celu zapewnienia ciągłości występowania martwego drewna różnych gatunków w różnym stopniu rozkładu, jednak ilość pozostawionego drewna do naturalnego rozkładu nie może powodować zagrożenia stabilności, żywotności i ciągłości lasu. W związku z powyższym ilość pozostawionej materii nie może stwarzać lub zwiększać zagrożenia pożarowego, ryzyka masowego wystąpienia szkodliwych czynników biotycznych, zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi i mienia. W przypadku wystąpienia zagrożenia dla bezpieczeństwa należy pozostawić obalone martwe drzewa.

Lasy zgodnie z ideą wielofunkcyjności, dostarczają społeczeństwu wielu usług ekosystemowych. Jedną z takich funkcji jest magazynowanie i filtrowanie wód powierzchniowych i podziemnych. W związku powyższym ingerencja w koryta cieków naturalnych jak i ich najbliższe otoczenie powinna być racjonalnie uzasadniona. W związku z powyższym rozporządzenie określa dobre praktyki w zakresie gospodarki leśnej tj.: nie wykorzystywanie koryt cieków naturalnych do zrywki drewna, pozostawienie w pasie o szerokości 10 metrów od linii brzegu naturalnych cieków i zbiorników wodnych, zwalonych pni drzew, podszytu, dużych kamieni, rezygnację z rębni zupełnych i gniazdowych w pasie o

szerokości 25 m od linii brzegu naturalnych cieków i zbiorników oraz zalecenie dotyczące pozostawiania lub tworzenia wokół tych miejsc stref buforowych. Powyższe w sposób istotny wzmocni funkcję przyrodniczą oddziałując w sposób pozytywny na różnorodność biologiczną.

Ze względów historycznych, w polskich lasach znajduje się szereg miejsc pamięci narodowej i kultu religijnego, które są ważne dla lokalnej społeczności. Miejsca te oraz ich charakterystyka powinna być uwzględniana w ramach prac gospodarczych poprzez rezygnację z cięć zupełnych. W ten sposób obszary te wzmocnią również swoją funkcję przyrodniczą.

Etap zrywki drewna jest etapem, który może wpływać na środowisko. Dlatego ważnym elementem jest rozplanowanie szlaków operacyjnych w taki sposób, aby poziom oddziaływania był jak najmniejszy. W związku z powyższym rozporządzenie określa dobrą praktykę polegającą na wykorzystaniu w możliwie jak największym stopniu istniejących szlaków operacyjnych lub miejsc pozbawionych warstw drzew i krzewów, co zmniejszy uszkodzenia. Ponadto, oddalenie projektowanych szlaków operacyjnych od naturalnych cieków wodnych i zbiorników przyczyni się do dalszego obniżenia oddziaływania na fragmenty lasu wzdłuż cieków i wokół zbiorników.

Przepisy rozporządzenia zalecają zapewnienie udziału w drzewostanach gatunków drzew wczesnosukcesyjnych w formie domieszek, w udziale dostosowanym do wymagań siedliska, z uwzględnieniem siedlisk przyrodniczych. Obecność w lesie takich drzew jak brzoza, osika i wierzyby jest elementem struktury lasu, który będzie pozytywnie wpływał na różnorodność biologiczną lasu. Gatunki te stwarzają korzystne warunki do występowania gatunków zwierząt związanych z martwym drewnem i dziuplami. Drzewa wczesnosukcesyjne są również chętnie wykorzystywane przez ptaki jako miejsca dogodne do założenia gniazd.

Ważnym elementem zarządzania obszarami leśnymi jest również troska o nieleśne enklawy, na których stwierdzono stanowiska gatunków chronionych związanych z terenami otwartymi. W tym przypadku należy troszczyć się o utrzymanie otwartego charakteru tych powierzchni, aby gatunki na nich występujące mogły mieć zapewnione miejsce bytowania w przyszłości.

Jednym z ważniejszych działań z zakresu gospodarki leśnej jest hodowla lasu, której podstawowym zadaniem jest m.in. zachowanie i wzbogacanie istniejących lasów (odnawianie) oraz tworzenie nowych (zalesianie), z respektowaniem warunków przyrodniczych i procesów naturalnych. Hodowla lasu obejmuje zbiór i przechowywanie nasion drzew, produkcję sadzonek na szkółkach, zakładanie oraz pielęgnację i ochronę upraw leśnych oraz drzewostanów. Hodowla lasu korzysta z dorobku nauk przyrodniczych, m.in. klimatologii, gleboznawstwa, botaniki czy fizjologii roślin. W zależności od przyjętych celów hodowlanych dobierany jest sposób użytkowania (rębnia) i odnawiania lasu. Przepisy rozporządzenia określają, gdzie odnowienie

naturalne należy stosować w pierwszej kolejności, co należy uwzględniać wykonując odnowienia i zalesienia (lata dobrego urodzaju nasion, warunki siedliskowe, stan środowiska przyrodniczego i regionalne uwarunkowania przyrodnicze), zalecają stosowanie w uzasadnionych przypadkach rębni złożonych z wydłużonym okresem odnowienia oraz pozostawienie biogrup drzew lub większych fragmentów drzewostanów przeznaczonych do użytkowania rębego w ramach realizacji rębni zupełnych. W przypadku wystąpienia zagrożenia ze strony organizmów szkodliwych przewiduje się możliwość odstąpienia od tego wymagania.

Uznając potencjał siedlisk bagiennych, rozporządzenie zaleca właścicielom minimalizację działań związanych z pozyskaniem surowca drzewnego na siedliskach bagiennych lub rezygnację z tych działań, przy czym powyższe zalecenie należy realizować z poszanowaniem praw właściciela do dysponowania nieruchomością wynikających z uwarunkowań gospodarczych, społecznych i kulturowych.

Tak ukierunkowana hodowli lasu zapewnia utrzymanie siedlisk dla wielu gatunków chronionych zwierząt i roślin, zwiększy ilość mikrosiedlisk ważnych dla gatunków chronionych oraz wzmocni odporność lasów na potencjalne skutki zmian klimatu.

Należy pamiętać, że las jest miejscem bytowania wielu leśnych gatunków. Dlatego ważna jest możliwość reagowania przez właścicieli lasu na czynniki powodujące uszkodzenie lub zamieranie drzew. Istnieją trzy główne metody ochrony lasu tj. metoda biologiczna, chemiczna i mechaniczna. Dobrą praktyką w zakresie gospodarki leśnej jest integracja wszystkich trzech metod, dzięki temu działania mają charakter rozproszony i mniej ingerencyjny niż stosowanie tylko jednej z nich. Metoda chemiczna jest stosowana w przypadku braku możliwości lub braku zasadności zastosowania innych metod. Podczas wyboru środków ochrony roślin należy kierować się bezpieczeństwem ludzi, zwierząt i środowiska.

Należy podkreślić, że gospodarka leśna prowadzona z uwzględnieniem rozporządzenia będzie zgodna z zasadami określonymi w art. 8 ustawy o lasach, a także przyczyni się do wzmocnienia takich celów zrównoważonej gospodarki leśnej, jak ochrona lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na zachowanie różnorodności przyrodniczej oraz zachowanie lasów i korzystnego ich wpływu na klimat oraz na równowagę przyrodniczą.

Planowanym terminem wejścia w życie rozporządzenia jest termin 24 dni od dnia ogłoszenia rozporządzenia.

Projekt rozporządzenia jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia może wpływać na działalność mikro przedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców sektora leśno-drzewnego m.in. poprzez wzrost kosztów

wykonywanych prac w lesie (wzrost ceny końcowej towarów i usług), ograniczenie ilości i płynności dostaw surowca drzewnego na krajowy rynek.

Projekt rozporządzenia nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), w związku z tym nie podlega notyfikacji.

Projekt nie podlegał opiniowaniu, konsultacjom ani uzgodnieniom z organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym z Europejskim Bankiem Centralnym.

Stosownie do postanowień art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt rozporządzenia został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.